

Damir Megla, dipl. ing.
HEP – ODS d.o.o., Elektra Zagreb
damir.megla@hep.hr

mr. sc. Milivoje Mrdak
HEP – ODS d.o.o., Elektra Zagreb
milivoje.mrdak@hep.hr

ISO 45001 - NOVA MEĐUNARODNA NORMA ZA SUSTAV UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ZDRAVLJA I SIGURNOSTI NA RADU

SAŽETAK

Krajem 2013. godine Međunarodna organizacija za normizaciju (International Organization for Standardization – ISO) započela je sa aktivnostima na izradi prve ISO norme iz područja sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu. ISO planira ovu normu – ISO 45001 - objaviti krajem 2016. godine. Cilj je da norma ISO 45001 zamijeni dosada najprimjenjiviju međunarodnu normu iz područja zaštite zdravlja i sigurnosti na radu - OHSAS 18001. Tvrtke koje imaju uspostavljen sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu prema normi OHSAS 18001 a žele i dalje imati certificirani sustav morati će uvesti određene promjene kako bi udovoljile zahtjevima nove norme.

Ključne riječi: OHSAS 18001, ISO 45001, sustav upravljanja, sigurnost na radu

ISO 45001 – NEW INTERNATIONAL STANDARD FOR OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEM

SUMMARY

In late 2013, the International Organization for Standardization (ISO) began its activities on the development of the first ISO standards in the field of occupational health and safety management system. ISO plans this standard - ISO 45001 - to be published in late 2016. The aim is that ISO 45001 replaces most commonly used international standard in the field of health and safety at work - OHSAS 18001. Companies that have established a occupational health and safety management system according to OHSAS 18001 and want to continue having a certified system, will have to introduce certain changes to meet the requirements of the new standard.

Key words: OHSAS 18001, ISO 45001, management system, safety at work

1. UVOD

HEP Operator distribucijskog sustava složen je poslovni sustav sa mnogobrojnim i rizicima po sigurnost i zdravlje zaposlenika. Uz najuočljivije rizike koji proizlaze iz opasnosti od električne energije prilikom rada na elektroenergetskim postrojenjima i mreži, rizika od oštećenja zdravlja uslijed rada u nepovoljnim klimatskim uvjetima (naročito u slučajevima velikih elementarnih nepogoda uslijed kojih dolazi do velikih šteta na elektrodistribucijskoj mreži) sve do psihosocijalnih rizika koji proizlaze iz smjenskog ili noćnog rada, odgovornosti za ljudske živote i imovinu (npr. poslovi upravljanja elektroenergetskim sustavom), kao i stresa povezanog sa radom sa kupcima električne energije (iskapčanja, reklamacije). U cilju smanjenja rizika po zdravlje i sigurnost svojih zaposlenika HEP ODS kontinuirano radi na poboljšanju uvjeta rada, te je sukladno tom opredjeljenju donesena i odluka o uspostavi sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu prema normi OHSAS 18001. S obzirom da Međunarodna organizacija za normizaciju priprema objavu nove norme – ISO 45001, koja bi trebala zamijeniti normu OHSAS 18001, poželjno je što prije identificirati bitne razlike te u sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu HEP ODS-a implementirati i nove zahtjeve kako bi tranzicija na novu normu bila što brža i lakša.

2. NORMA OHSAS 18001:2007

Norma OHSAS 18001:2007 „Occupational health and safety management systems - Requirements“ razvijena je iz britanske norme BS 8800 „Occupational health and safety management systems – Guide“. Prvo izdanje norme OHSAS 18001 objavljeno je 1999. godine, a 2007. godine objavljena je nova, i danas važeća, verzija ove norme. Za razliku od preostale dvije, najčešće korištene norme za sustave upravljanja – ISO 9001 (za sustav upravljanja kvalitetom) i ISO 14001 (za sustav upravljanja okolišem), ovu normu nije objavila Međunarodna organizacija za normizaciju, odnosno do sada nije postojala ISO norma koja bi se odnosila na sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu, već je norma OHSAS 18001 bila najčešće korišten međunarodno priznati standard za ove sustave upravljanja.

Prema normi OHSAS 18001:2007 u svijetu je certificirano više od 90000 tvrtki u 127 država. Tvrtke će se moći certificirati prema normi OHSAS 18001:2007 do objavljivanja norme ISO 45001, nakon čega akreditacijska tijela više neće izdavati akreditacije za certificiranje prema ovoj normi. HEP ODS započeo je implementaciju sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu prema ovoj normi, a planirani termin certificiranja jest svibanj 2016. Godine.

3. NORMA ISO 45001:2016

Normu ISO 45001:2016 „Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use“ priprema Projektni odbor ISO/PC 283 koji je utemeljen u lipnju 2013. godine. Poticaj za izradu nove norme došao je od Britanskog instituta za normizaciju (British Standards Institute – BSI) koji je Međunarodnoj organizaciji za normizaciju predložio da norma OHSAS 18001 bude temelj za izradu ISO norme za sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu. Temeljna ideja prilikom izrade ove norme jest da ona bude primjenjiva kako na mala i srednja poduzeća, tako i na velike i složene poslovne sustave. Međunarodna organizacija za normizaciju odlučila je da će nova norma nositi brojčanu oznaku 45001 s obzirom da već postoji norma ISO 18001, a koja se ne odnosi područje sigurnosti na radu, pa nije moguće preuzeti brojčanu oznaku koju je nosila norma OHSAS. Nacrt norme poslan je na razmatranje nacionalnim normizacijskim tijelima, te je u tijeku postupak prikupljanja povratnih informacija nakon čega će one biti razmotrene i biti izrađen konačni nacrt norme.

Iako sam cilj norme ISO 45001 ostaje isti kao i kod norme OHSAS 18001, a to je uspostava sustava upravljanja koji će rezultirati eliminacijom neprihvatljivih rizika po sigurnost i zdravlje zaposlenika i drugih osoba povezanih sa radnim aktivnostima poduzeća, ova norma trebala bi donijeti i određene promjene u odnosu na normu OHSAS 18001.

Struktura norme ISO 45001 razlikovati će se od norme OHSAS 18001 i biti će usklađena sa strukturama normi ISO 9001 i ISO 14001, u cilju olakšavanja procesa implementacije, kao i integracije svih triju sustava unutar pojedine tvrtke. Koristiti će se tzv. „high level structure“, što znači da će norma imati tipsku strukturu koja se koristi za sve nove i revidirane norme koje se odnose na sustave upravljanja. Također, norma ISO 45001 imati će deset poglavlja, za razliku od OHSAS 18001 koja ih ima samo četiri.

Tablica I. Usporedba strukture norme OHSAS 18001:2007 i ISO 45001:2016

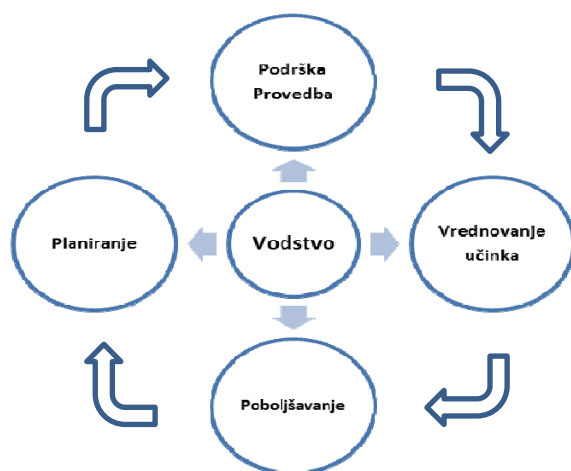
Struktura norme OHSAS 18001:2007	Struktura norme ISO 45001:2016
1. Područje primjene	1. Područje primjene
2. Upućivanje na druge norme	2. Upućivanje na druge norme
3. Nazivi i definicije	3. Nazivi i definicije
4. Elementi sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu	4. Kontekst organizacije
4.1. Opći zahtjevi	5. Vodstvo
4.2. Politika zaštite zdravlja i sigurnosti na radu	6. Planiranje
4.3. Planiranje	7. Podrška
4.4. Primjena i provedba	8. Provedba
4.5. Provjera i korektivne radnje	9. Vrednovanje učinaka
4.6. Preispitivanje upravljanja koje provodi uprava	10. Poboljšavanje

Nova norma snažniji naglasak planira staviti na ulogu najvišeg menadžmenta tvrtke u ovom sustavu upravljanja. Naime, u dijelu tvrtke koje su uspostavile sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti radnika prema zahtjevima norme OHSAS 18001, obveze vođenja sustava delegirane su na niže razine upravljanja, dok će norma ISO 45001 tražiti inkorporiranje aspekata zaštite zdravlja i sigurnosti u cjelokupni sustav upravljanja tvrtke naglašavajući važnost vodeće uloge u sustavu upravo najvišeg menadžmenta. Najviši menadžment treba pokazati vodstvo i predanost sustavu upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu kroz osiguranje uvjeta da sve opasnosti u vezi s radom budu sustavno identificirane, rizici vrednovani i definirani prioriteta eliminacije odnosno smanjenja rizika, te da se provode aktivnosti kako bi se unaprijedila učinkovitost zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Sukladno tome, uprava tvrtke treba odrediti jednog ili više svojih članova koji će biti odgovorni za sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu. Naime, vrlo je važno da pitanja vezana uz zaštitu zdravlja i sigurnost na radu budu uzimana u obzir prilikom strateškog planiranja te da definirana politika zaštite zdravlja i sigurnosti na radu bude usklađena sa strateškim odrednicama tvrtke, kao i da uprava tvrtke osigura da adekvatni materijalni, ljudski i organizacijski resursi koji su nužni, budu raspoloživi radi uspostave, održavanja i trajnog unaprjeđenja sustava. Također, uprava mora osigurati da na svim razinama unutar tvrtke budu jasno definirane odgovornosti i ovlasti važne za sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu.

Osim naglašenije uloge najvišeg menadžmenta tvrtke, norma ISO 45001 traži i višu razinu uključenosti zaposlenika i njihovih predstavnika. Nova norma stavlja zaposlenike i njihove predstavnike u središte sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu te traži od tvrtke da osigura aktivno sudjelovanje zaposlenika u sprječavanju rizika. Za razliku od norme OHSAS 18001 ova norma stavlja obvezu tvrtkama da i njihova politika upravljanja zaštitom zdravlja na radu mora uključivati obvezu sudjelovanja radnika i savjetovanja sa njima odnosno njihovim predstavnicima u pitanjima važnim za

sigurnost i zaštitu zdravlja. Kako sudjelovanje radnika i njihovih predstavnika ne bi bilo samo formalno, potrebno je raditi na uklanjanju zapreka kvalitetnom doprinosu radnika sustavu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Zapreke za sudjelovanje radnika mogu biti nedostatak informacija o ciljevima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu unutar tvrtke, nedostatak znanja i informacija o opasnostima na radu te načinima smanjenja rizika ili neadekvatnost mehanizama unutar tvrtke koji bi omogućavali i poticali sudjelovanje radnika. Zbog toga je važno unutar tvrtke stvoriti pozitivno i poticajno ozračje vezano uz kulturu sigurnosti na radu, a što podrazumijeva uklanjanje svih barijera za participaciju zaposlenika u odlučivanju u pitanjima vezanim uz sigurnost na radu.

Temelj sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu jest tzv. PDCA pristup (Plan, Do, Check, Act – planiraj, provedi, provjeri, poboljšaj). PDCA model predstavlja ponavljajući proces čija je svrha stalno poboljšavanje, a koji je korišten i u normi OHSAS 18001, kao i u drugim sustavima upravljanja (kvaliteta, okoliš).

Slika 1. Model sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu

Norma ISO 45001 naglašava važnost razumijevanja i uzimanja u obzir vanjskog i unutarnjeg konteksta tvrtke prilikom uspostave sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu. Vanjski kontekst organizacije predstavlja društveno, pravno, tehnološko i ekonomsko okruženje u kojem tvrtka posluje, zatim pojava novih tehnologija ili novih zakonskih zahtjeva, trendovi koji su važni za poslovni sektor kojem tvrtka pripada a koji mogu imati utjecaja na ciljeve tvrtke, kao i odnosi sa vanjskim zainteresiranim stranama. Pod unutarnjim kontekstom tvrtke podrazumijeva se organizacijska struktura, uloge i odgovornosti unutar tvrtke, strategije, ciljevi i programi za njihovo ostvarenje, sustav kolanja informacija te procesi donošenja odluka unutar tvrtke (formalni i neformalni), uvođenje novih proizvoda ili opreme kao i odnosi sa zaposlenicima ali i sa vanjskim izvođačima. Rezultat uzimanja u razmatranje konteksta organizacije trebao bi pomoći tvrtki u razumijevanju i definiranju područja primjene sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu, definiranja rizika i prilika za poboljšanje, razvoja ili poboljšanja politike zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, postavljanja ciljeva i utvrđivanja učinkovitosti vlastitog pristupa radi održanja usklađenosti sa primjenjivim zakonskim zahtjevima i drugim zahtjevima za koje se tvrtka obvezala da će ih uvažavati.

U pogledu zahtjeva vezanih uz identifikaciju opasnosti i s njima povezanih rizika po sigurnost i zdravlje zaposlenika, norma ISO 45001 stavlja veći naglasak na kontrolu rizika a ne opasnosti. Opasnost po sigurnost i zdravlje predstavlja određeni izvor ili radna operacija koju često zbog vrste posla ili djelatnosti možda nije moguće izbjeći (nije moguće eliminirati izvor opasnosti). Rizik predstavlja kombinaciju vjerojatnosti nastanka opasnog događaja i težine posljedice koju taj događaj može uzrokovati, te se na njega može djelovati metodama koje utječu bilo na smanjenje vjerojatnosti nastanka bilo na ublažavanje težine posljedica ukoliko do opasnog događaja ipak dođe. Također, dok je norma OHSAS 18001 naglasak stavljala prvenstveno na eliminaciju događaja koji mogu nepovoljno utjecati na

sigurnost i zdravlje zaposlenika, ISO 45001 osim navedenog traži od tvrtke da veći fokus stavi i na mogućnosti za poboljšanje uvjeta rada (proaktivni pristup). Težnja za stalnim poboljšanjem uvjeta rada zaposlenika osim smanjenja broja ozljeda i bolesti može imati i niz drugih pozitivnih učinaka na poslovanje tvrtke, od veće motiviranosti zaposlenika i povećanja produktivnosti do boljeg imidža tvrtke kod poslovnih partnera i u javnosti.

Zahtjevi vezani uz nabavu (npr. nove opreme, postrojenja, radnih tvari i sl.), rad vanjskih izvođača i podizvođača, izdvajanje određenih vrsta poslova (outsourcing) a koji mogu imati implikacije na zaštitu zdravlja i sigurnost na radu također su detaljnije specificirani u normi ISO 45001 nego što je to bio slučaj u OHSAS 18001, čime se stavlja snažniji naglasak i na ove aktivnosti u okviru sustava upravljanja i definiranja i uspostave potrebnih mehanizama kontrole kojima se ovi procesi nadziru.

4. ZAKLJUČAK

HEP- Operator distribucijskog sustava u fazi je implementacije sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu prema zahtjevima norme OHSAS 18001. Nakon objave norme ISO 45001, tijekom prijelaznog razdoblja, biti će potrebno provesti određene promjene u pojedinim segmentima sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti radnika kako bi sustav udovoljavao i zahtjevima nove norme ISO 45001. Iako se vrijeme objave nove norme u ovom trenutku čini daleko, te da ima dovoljno vremena za prilagodbu, važno je ne podcjenjivati obim potrebnih promjena i kao i vrijeme koje je potrebno da se one provedu. Uspješnost sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radi ovisi prije svega o stvarnoj opredjeljenosti svih razina i funkcija unutar organizacije, a osobito najvišeg menadžmenta. Najviši menadžment može osigurati učinkovitost sustava upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu integracijom ovog sustava sa drugim ključnim poslovnim i upravljačkim procesima, strategijom i donošenjem odluka, kao i usklađenošću ciljeva iz ovog područja sa drugim poslovnim prioritetima.

5. LITERATURA

- [1] ISO / CD 45001 „Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use“